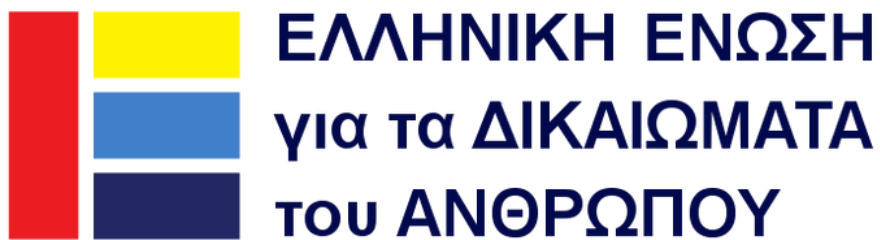

Support Refugees' Rights

Αθήνα, Ιούλιος 2019

Περιεχόμενα

Ταυτότητα της Ένωσης.....	2
Εισαγωγή.....	3
Περιγραφή του πεδίου παρέμβασης	4
Η επιβολή γεωγραφικών περιορισμών στη Λέσβο	5
Οι συνθήκες διαβίωσης στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης στη Μόρια.....	7
Ταυτοποίηση ευάλωτων προσώπων	11
Διαδικασία ασύλου και νομική υποστήριξη	13
Συμπεράσματα – Θέσεις της Ένωσης	16

Ταυτότητα της Ένωσης

Η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΛΕΔΑ) είναι μια οργάνωση της Κοινωνίας των Πολιτών που υπερασπίζεται και παρεμβαίνει αποφασιστικά για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Ελλάδα. Η οργάνωση δραστηριοποιείται στο χώρο της διάδοσης, της υπεράσπισης και της ανάπτυξης των αρχών που αναγνωρίζουν στο άτομο, και τους διάφορους κοινωνικούς σχηματισμούς, θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες.

Τα θέματα στα οποία δίνει ιδιαίτερη προσοχή η Ένωση είναι:

- Η ρατσιστική βία και άνοδος του ακροδεξιού εξτρεμισμού
- Τα δικαιώματα των προσφύγων και των μεταναστών
- Η λογοκρισία και η προστασία της ελευθερίας του λόγου
- Το διαρκές ζήτημα των σχέσεων Κράτους - Εκκλησίας, τα σταθερά προβλήματα στον τομέα της θρησκευτικής ελευθερίας στην Ελλάδα και γενικότερα η προκατάληψη ενάντια στη διαφορετικότητα
- Η αστυνομική αυθαιρεσία
- Τα ζητήματα ιθαγένειας

Η Ένωση αναλαμβάνει δράσεις, σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, σε σχέση με τη παρακολούθηση και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, παρέχοντας νομική υποστήριξη και νομική βοήθεια, εκδίκαση στρατηγικών υποθέσεων, ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, διεξαγωγή εκπαιδευτικών προγραμμάτων, έκδοση εκθέσεων, καθώς και την εμπάθυνση του δημόσιου διαλόγου γύρω από τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Εισαγωγή

Η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΛΕΔΑ) ανταποκρίθηκε με ποικίλους τρόπους στην μαζική ροή προσφύγων στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, με την ευαισθητοποίηση και την εμπάθυνση του δημόσιου διαλόγου αναφορικά με την προστασία των προσφύγων, μέσω τακτικών δημόσιων παρεμβάσεων με δελτία τύπου, συνεντεύξεις τύπου, κείμενα τεκμηρίωσης, νομοθετικές προτάσεις και εκθέσεις. Από τον Αύγουστο του 2016, η ΕΛΕΔΑ ανέπτυξε διάφορες δράσεις για την προστασία των δικαιωμάτων των προσφύγων. Η Ελληνική Ένωση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα υλοποίησε το έργο «*Παροχή νομικών και άλλων βασικών πληροφοριών για πρόσφυγες*», το οποίο ξεκίνησε τον Αύγουστο του 2016 και διήρκεσε, μετά από μια περίοδο παράτασης, μέχρι τον Δεκέμβριο του 2017. Στο πλαίσιο του εν λόγω έργου τρεις (3) ομάδες πεδίου αποτελούμενες από νομικούς επιστήμονες και διερμηνείς παρείχαν νομική συμβουλευτική στα κέντρα φιλοξενίας Softex – Διαβατά και ΔΙΟΝ - Ελπίδα στη Θεσσαλονίκη καθώς και στο κέντρο φιλοξενίας Σκαραμαγκά στην Αττική.

Μετά την αξιολόγηση της εμπειρίας που αποκτήθηκε κατά το διάστημα αυτό του ενάμισι έτους στον τομέα του ασύλου, η ΕΛΕΔΑ συνέχισε προς αυτή την κατεύθυνση για να βοηθήσει στην προστασία των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο παρέχοντας νομική βοήθεια.

Η εφαρμογή της δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας προκάλεσε σημαντικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα του ασύλου και αλλαγές πολιτικής. Η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου τόνισε τον κίνδυνο ότι η εφαρμογή της αποκαλούμενης συμφωνίας θα συνεπαγόταν όχι μόνο τον κατακερματισμό του δικαιώματος ασύλου αλλά και την υπονόμηση των βασικών αρχών του κράτους δικαίου. Τα τελευταία τρία χρόνια, οι συνεχείς αλλαγές στην πολιτική ασύλου και στις πρακτικές έχουν θέσει υπό αμφισβήτηση τον βαθμό στον οποίο τηρείται το δικαίωμα ασύλου. Το πλαίσιο του ασύλου έχει υποστεί σημαντικές μεταρρυθμίσεις, ειδικότερα όσον αφορά την εξέταση αιτήσεων ασύλου στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου. Η ιδιαίτερα προβληματική ταχύρρυθμη διαδικασία με τη χρήση της «*ασφαλούς τρίτης χώρας*», η συγκέντρωση χιλιάδων ανθρώπων στα ελληνικά νησιά, ειδικά στη Λέσβο με την επιβολή γεωγραφικών περιορισμών, που παραμένουν υπό άθλιες συνθήκες, κατέστησαν την ανάγκη για την παροχή ουσιαστικής νομικής συνδρομής.

Η δράση “*Support Refugees’ Rights*” περιλαμβάνει την νομική υποστήριξη στους αιτούντες άσυλο που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, παρακολουθώντας και παρεμβαίνοντας παράλληλα για την διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους.

Κατά τη περίοδο που ξεκίνησε η υλοποίηση της εν λόγω δράσης, η δήλωση της ΕΕ-Τουρκίας βρισκόταν ήδη σε ισχύ δύο (2) χρόνια.

Περιγραφή του πεδίου παρέμβασης

Στη Λέσβο, το Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου καταγράφει επίσημα όλες τις αιτήσεις διεθνούς προστασίας, ενώ οι άνθρωποι διαμένουν στο κέντρο φιλοξενίας (hotspot). Υπάρχει περιορισμένη ελευθερία κίνησης και επιβάλλεται γεωγραφικός περιορισμός σε όλους τους νεοεισερχόμενους. Όλοι οι αιτούντες, με εξαίρεση τις περιπτώσεις ευάλωτων ατόμων και τις περιπτώσεις οικογενειακής επανένωσης βάσει του κανονισμού (ΕΕ) του Δουβλίνου Νο. 604/2013, υποχρεούνται να παραμείνουν στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) μέχρι τη λήξη της διαδικασίας ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας επανεξέτασης από την επιτροπή προσφυγών. Για τις περιπτώσεις ευάλωτων ατόμων η πρακτική δεν ήταν πάντα η ίδια. Από τα τέλη του 2018, η Υπηρεσία Ασύλου αίρει τον γεωγραφικό περιορισμό όταν οι αιτούντες άσυλο είναι ευάλωτοι. Πριν από αυτό ωστόσο, πολλοί ευάλωτοι αιτούντες έπρεπε να παραμείνουν στα κέντρα φιλοξενίας (hotspots) όχι μόνο μέχρι να χαρακτηριστούν ευάλωτοι, αλλά και μέχρι την πρώτη συνέντευξη ασύλου τους.

Καθώς οι διαδικασίες χρειάζονται χρόνο για να ολοκληρωθούν και ενώ οι άνθρωποι συνεχίζουν να φτάνουν, η χωρητικότητα των δομών φιλοξενίας καταλήγει γρήγορα σε υπερβολική συγκέντρωση υπεράριθμων ατόμων. Η διάρκεια της διαδικασίας ασύλου εξαρτάται όχι μόνο από τον αριθμό των αφίξεων και τα χαρακτηριστικά κάθε περίπτωσης, αλλά και από την ικανότητα των χειριστών και των διερμηνέων, καθώς και από την ύπαρξη χώρου διεξαγωγής συνεντεύξεων στο νησί.¹

Στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ), οι ελλείψεις προσωπικού (γιατροί, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί και διερμηνείς) δημιούργησαν συνεχείς καθυστερήσεις στην ταυτοποίηση προσώπων, έχοντας ως αποτέλεσμα την παρατεταμένη διαμονή ευάλωτων ατόμων σε ανεπαρκείς και ακατάλληλες συνθήκες. Επιπλέον, οι υποβαθμισμένες συνθήκες υποδοχής συνέβαλαν στην αύξηση της ευαλωτότητας. Οι ευάλωτοι είχαν τη δυνατότητα να εγκαταλείψουν το νησί, ωστόσο, η στέγαση των ατόμων που ζητούν άσυλο στην ενδοχώρα είναι επίσης ανεπαρκής και έτσι οι ευάλωτοι άνθρωποι έπρεπε να περιμένουν για μεγάλες χρονικές περιόδους πριν τελικά μεταφερθούν σε δομές φιλοξενίας στην ηπειρωτική χώρα.

¹ FRA, Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on fundamental rights in the 'hotspots' set up in Greece and Italy: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-opinion-5-2016-hotspots_en.pdf

Η επιβολή γεωγραφικών περιορισμών στη Λέσβο

Η επιβολή των γεωγραφικών περιορισμών στα νησιά στο πλαίσιο της διαδικασίας ασύλου βασίστηκε αρχικά σε μια απόφαση της Διευθύντριας της Υπηρεσίας Ασύλου του Ιουνίου 2017.² Η απόφαση αυτή ακυρώθηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας στις 17 Απριλίου 2018, κατόπιν προσφυγής του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) και των Δικηγορικών Συλλόγων Λέσβου, Ρόδου, Χίου, Λέρου, Κω και Σάμου.³ Το Δικαστήριο ανέφερε ότι η απόφαση της Διευθύντριας της Υπηρεσίας Ασύλου δεν περιέχει νομικούς λόγους για την επιβολή περιορισμών στην ελεύθερη κυκλοφορία των αιτούντων άσυλο και δεν συνάγει σοβαρούς λόγους γενικού συμφέροντος που να δικαιολογούν την αναγκαιότητα του περιορισμού σύμφωνα με το Άρθρο 31 (2) της Σύμβασης της Γενεύης. Επιπλέον, το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι το καθεστώς του γεωγραφικού περιορισμού στα ελληνικά νησιά είχε ως αποτέλεσμα την άνιση κατανομή των αιτούντων άσυλο σε ολόκληρη την επικράτεια και την σημαντική πίεση στα πληγέντα νησιά σε σύγκριση με άλλες περιοχές. Ωστόσο, η απόφαση εκδόθηκε χωρίς αναδρομική ισχύ με αποτέλεσμα να μην ισχύει για τα άτομα που έφθασαν στα νησιά πριν από την έκδοση της απόφασης αυτής. Μια νέα κανονιστική απόφαση του Διευθυντή της Υπηρεσίας Ασύλου εκδόθηκε τρεις ημέρες μετά την απόφαση και επανέφερε τον γεωγραφικό περιορισμό στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.⁴ Η παρούσα απόφαση αντικαταστάθηκε τον Οκτώβριο του 2018.⁵ Σύμφωνα με την ισχύουσα απόφαση: « 1. Στους αιτούντες διεθνή προστασία οι οποίοι εισέρχονται στην ελληνική επικράτεια μέσω των νησιών Λέσβου, Ρόδου, Σάμου, Κω, Λέρου και Χίου επιβάλλεται περιορισμός κυκλοφορίας στο νησί από το οποίο εισήλθαν στην ελληνική επικράτεια. Ο ως άνω περιορισμός αναφέρεται στα δελτία αιτούντων διεθνή προστασία. 2. Ο περιορισμός κυκλοφορίας δεν επιβάλλεται ή αίρεται στα πρόσωπα που υπάγονται στις διατάξεις των άρθρων 8 έως και 11 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθμ. 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, καθώς και στα πρόσωπα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρου 14 του ν. 4375/2016».

Ο γεωγραφικός περιορισμός ήρθη στις ακόλουθες περιπτώσεις: 1. Τα πρόσωπα στα οποία έχει χορηγηθεί διεθνής προστασία έχει αρθεί ο περιορισμός τους τη στιγμή

² Απόφαση αριθμ. οικ. 10464 (ΦΕΚ Β' – 1977 – 7.06.2017), [Περιορισμός κυκλοφορίας των αιτούντων διεθνή](#)

³ Ελλάδα, ΣτΕ, 805/2018, 17 Απριλίου 2018: Ακύρωση απόφασης που επέβαλλε περιορισμούς στη μετακίνηση των προσφύγων αιτούντων άσυλο

⁴ [Απόφαση Αριθμ.οικ. 8269/2018 του Διευθυντή της Υπηρεσίας Ασύλου σχετικά με τον περιορισμό της κυκλοφορίας των αιτούντων διεθνούς προστασίας, Εφημερίδα της Κυβέρνησης, Τεύχος Β/1366/20.4.2018](#)

⁵ [Απόφαση του Διευθυντή της Υπηρεσίας Ασύλου Αριθμ.οικ. 18984, Εφημερίδα της Κυβέρνησης Τεύχος Β 4427/05.10.2018](#)

που λαμβάνουν τη θετική απόφαση · 2. Για τους αιτούντες άσυλο που εμπίπτουν στις οικογενειακές διατάξεις του κανονισμού του Δουβλίνου · 3. Για τους αιτούντες άσυλο που έχουν χαρακτηριστεί ως ευάλωτοι.

Η πρακτική της επιβολής του γεωγραφικού περιορισμού από την έναρξη της δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας οδήγησε σε σημαντικό υπερπληθυσμό στη Λέσβο, όπου το Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) φιλοξενούσε τρεις φορές την ονομαστική του δυνατότητα φιλοξενίας. Η μεγάλη πλειοψηφία των αιτούντων άσυλο δεν μπορούσε να εγκαταλείψει το νησί μέχρι να ολοκληρωθεί η διαδικασία ασύλου. Από την άποψη αυτή, παρέμεναν για οτιδήποτε, από αρκετούς μήνες έως περισσότερο από ένα χρόνο, σε επισφαλείς συνθήκες σε ανεπαρκείς χώρους με υπερπληθυσμό, καθώς για τα μη-ευάλωτα άτομα η διάρκεια παραμονής στο νησί εξαρτάται από τη διάρκεια της διαδικασίας εξέτασης ασύλου. Κατά την περίοδο της δράσης της ΕΛΕΔΑ, η πρακτική της επιβολής γεωγραφικών περιορισμών άλλαξε αρκετές φορές. Αυτό είχε άμεσο αντίκτυπο στη διαδικασία ασύλου για τα ευάλωτα άτομα που εγκατέλειψαν το νησί, καθώς δημιούργησε ένα δυσλειτουργικό πλαίσιο όσον αφορά το αρμόδιο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου. Τον Νοέμβριο του 2018, το Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου στη Λέσβο ήρε τον γεωγραφικό περιορισμό των ευάλωτων ατόμων ανεξάρτητα από το αν είχε εκδοθεί απόφαση πρώτου βαθμού ή είχε διεξαχθεί η συνέντευξή τους. Την ίδια περίοδο οι άνθρωποι ενημερώνονταν ότι πρέπει να επιστρέψουν στο νησί για τη συνέντευξή τους, διαφορετικά θα εκδοθεί εντολή διακοπής.

Τον Οκτώβριο του 2018, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, επανέλαβε *«την πάγια και σταθερά εκφρασθείσα θέση της για τον άμεσο τερματισμό του εγκλωβισμού των αιτούντων διεθνή προστασία στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και την άρση του γεωγραφικού περιορισμού, που επιβάλλεται σε αυτούς»*.⁶ Η Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης ζήτησε επίσης από τις ελληνικές αρχές να επανεξετάσουν την πρακτική των γεωγραφικών περιορισμών.⁷

Τον Απρίλιο του 2018, η ΕΛΕΔΑ διαβίβασε ένα σημείωμα στην Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης του Κοινοβουλίου σχετικά με το Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής που επέφερε μεταρρυθμίσεις στις διαδικασίες ασύλου και τις διαδικασίες πρώτης υποδοχής. Η Ένωση τόνισε ότι η

⁶ Ανακοίνωση: η ΕΕΔΑ εκφράζει τη βαθύτατη ανησυχία της για την κατάσταση στα Κέντρα Υποδοχής των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου και ιδίως στη Μόρια της Λέσβου (15.10.2018) http://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/EEEDA%20Anakoinwsi%20Moria%202018.pdf

⁷ Έκθεση της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου Dunja Mijatović μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα από 25 έως 29 Ιουνίου 2018 <https://rm.coe.int/-dunja-mijatovic-25-29-2018/16809024f7>

ρύθμιση του γεωγραφικού περιορισμού υπερβαίνει τα όρια της αρχής της αναλογικότητας, καθώς η επιβολή γεωγραφικού περιορισμού, χωρίς να προβλέπει ανώτατο χρονικό όριο, και μάλιστα σε δομές ακατάλληλες για μακροχρόνια διαμονή και σε συνθήκες υπερπληθυσμού, δύναται να οδηγήσει σε παραβίαση των άρθρων 3 και 5 της ΕΣΔΑ. Για το λόγο αυτό, η ΕΛΕΔΑ πρότεινε τη συμπερίληψη ανώτατου χρονικού ορίου επιβολής του περιορισμού καθώς και την πρόβλεψη για την έκδοση αιτιολογημένης απόφασης.

Οι συνθήκες διαβίωσης στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης στη Μόρια

Κατά τη διάρκεια της παρέμβασής μας η κατάσταση στο ΚΥΤ της Μόριας ήταν εξαιρετικά κρίσιμη. Ο υπερπληθυσμός παρέμεινε ένα σοβαρό πρόβλημα, με τις νέες αφίξεις να ξεπερνούν τις μεταφορές στην ηπειρωτική χώρα. Η δομή φιλοξενίας στη Μόρια ήταν πάντα υπερβολικά συνωστισμένη με διπλάσιο αριθμό ατόμων σε σχέση με τη δυνατότητα φιλοξενίας της, και συχνά έχοντας φτάσει τρεις φορές πάνω από τη δυναμικότητά της το 2018 και το 2019. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής, η ονομαστική δυναμικότητα του ΚΥΤ ήταν 3.100 άτομα.⁸ Ο αριθμός των αιτούντων άσυλο που φιλοξενούνται με συνθήκες υπερπληθυσμού ήταν διαφορετικός κατά τη διάρκεια του έτους* ωστόσο, παρέμεινε ιδιαίτερα υψηλός.

Οι συνθήκες διαβίωσης στο ΚΥΤ της Μόριας ήταν πολύ άσχημες και εξαιρετικά ανησυχητικές. Οι αδυναμίες προστασίας και το σοβαρό πρόβλημα υπερπληθυσμού είχαν δημιουργήσει ένα επικίνδυνο περιβάλλον για όλους, αλλά κυρίως για τις γυναίκες και τα παιδιά. Οι αιτούντες άσυλο φιλοξενούνται σε containers ή σε μεγάλες σκηνές όπου ζουν άνθρωποι μέσα σε δυσμενείς συνθήκες, με σχεδόν καμία ιδιωτικότητα. Άλλοι κοιμούνται σε αυτοσχέδια καταλύματα, στο έλεος του καιρού. Οι αιτούντες άσυλο στην Μόρια έπρεπε επίσης να περιμένουν σε ουρές με μακρά αναμονή για να πάρουν μερίδες φαγητού τρεις φορές την ημέρα.

Το ΚΥΤ χωρίζεται σε τμήματα:

A) Το κύριο τμήμα όπου φιλοξενείται η πλειοψηφία των αιτούντων άσυλο, το οποίο περιέχει containers καθώς και σκηνές λόγω του υπερπληθυσμού.

⁸ Υπουργείο Ψηφιακής Πολιτικής Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης, Αποτύπωση της εθνικής εικόνας κατάστασης για το προσφυγικό/μεταναστευτικό ζήτημα την 15/6/2018: <http://mindigital.gr/index.php/προσφυγικό-ζήτημα-refugee-crisis/2379-apytyposi-tis-ethnikis-eikonas-katastasis-gia-to-prosfygiko-metanasteftiko-zitima-tin-15-6-2018>

Β) Το κλειστό τμήμα του ΚΥΤ, το οποίο περιλαμβάνει τον χώρο καταγραφής, όπου το προσωπικό διεξάγει τις προβλεπόμενες διαδικασίες, έναν χώρο για την αρχική κράτηση νεοεισερχόμενων και τους χώρους στέγασης των πιο ευάλωτων ατόμων (οικογένειες, γυναίκες, ασυνόδευτοι ανήλικοι).

Η υπερβολική συμφόρηση οδήγησε έναν τεράστιο αριθμό ατόμων εκτός των εγκαταστάσεων του ΚΥΤ, σε ένα παρακείμενο αυτοσχέδιο *camp*, τον αποκαλούμενο "ελαιώνα". Η διαμονή εκεί γίνεται μόνο σε σκηνές και η περιοχή παραμένει σε μεγάλο βαθμό χωρίς επίβλεψη.

Οι συνολικές συνθήκες υγιεινής στις οποίες εκτέθηκαν οι αιτούντες άσυλο που φιλοξενούνται στο ΚΥΤ ήταν τουλάχιστον ανεπαρκείς και δεν πληρούσαν τα κριτήρια. Οι ιατρικές οργανώσεις ανέφεραν υποτροπιάζουσες περιπτώσεις διάρροιας και δερματικών λοιμώξεων εξαιτίας των ανθυγιεινών συνθηκών εντός και γύρω από τη Μόρια. Ο συνδυασμός των ανθυγιεινών και επικίνδυνων συνθηκών και της ανεπαρκούς πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας ήταν επιζήμιες.⁹

Τον Σεπτέμβριο του 2018, οι επιθεωρητές της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας της Λέσβου διαπίστωσαν ότι ο καταυλισμός της Μόριας ήταν ακατάλληλος και επικίνδυνος για τη δημόσια υγεία και για το περιβάλλον, καθώς οι αγωγοί λυμάτων της τουαλέτας έσπασαν σε ένα τμήμα του καταυλισμού, με αποτέλεσμα την ισχυρή δυσσομία και τη πρόκληση κινδύνου για τη δημόσια υγεία. Η Περιφερειάρχης Βόρειου Αιγαίου είχε δώσει τότε στο Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής 30 ημέρες για να καθαρίσει το ΚΥΤ στη Μόρια ή θα αντιμετώπιζε το ενδεχόμενο κλεισίματος. Ωστόσο, δεν λήφθηκαν περαιτέρω μέτρα.¹⁰

Οι αξιοθρήνητες συνθήκες επιδείνωσαν την ψυχική υγεία του πληθυσμού στο νησί. Σύμφωνα με μια έκθεση της International Rescue Committee (IRC) από το Σεπτέμβριο του 2018, το 30% των ανθρώπων που έλαβαν φροντίδα στο κέντρο ψυχικής υγείας και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στη Λέσβο αποπειράθηκαν να αυτοκτονήσουν και το 60% σκέφτηκε να προβεί σε απόπειρα αυτοκτονίας.¹¹

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ανακοίνωσαν τον ίδιο μήνα μια «κατάσταση πρωτοφανούς έκτακτης ανάγκης...όσον αφορά στη σωματική και ψυχική υγεία χιλιάδων ανδρών, γυναικών και παιδιών που συνωστίζονται σε άθλιες συνθήκες» στη Μόρια και

⁹ <https://msf.gr/magazine/oi-giatroi-horis-synora-stin-ellada-anafora-drasis-2017>,

<https://www.msf.org/greece-overcrowded-dangerous-and-insufficient-access-healthcare-moria>

¹⁰ <https://www.euro2day.gr/news/highlights/article-news/1637145/epimenei-h-perifereia-voreioly-aigaiou-na-mpei-loyketo-sth-moria.html>

¹¹ International Rescue Committee, Unprotected, unsupported, uncertain: <https://www.rescue.org/report/unprotected-unsupported-uncertain>

δήλωσαν ειδικότερα ότι σχεδόν το ¼ των παιδιών «είχαν αυτοτραυματιστεί ή είχαν κάνει απόπειρα ή είχαν σκέψεις αυτοκτονίας».¹²

Οι συνθήκες χειροτέρεψαν το χειμώνα εξαιτίας της έλλειψης θέρμανσης και μόνωσης. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα, η μέση θερμοκρασία έπεσε συχνά κάτω από το μηδέν στο νησί. Το 2019 ήταν ο τρίτος χρόνος στη σειρά που πολλοί άνθρωποι ζούσαν σε σκηνές κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Οι άνθρωποι άναβαν υπαίθριες φωτιές για να ζεσταθούν, καίγοντας πλαστικές σακούλες και φιάλες δημιουργώντας μια επικίνδυνη ατμόσφαιρα γεμάτη καπνό και βρωμιά.¹³

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αιτούντες άσυλο ανέπτυξαν προβλήματα ψυχικής υγείας μετά την άφιξή τους στη Μόρια λόγω των άθλιων συνθηκών διαβίωσης, του υπερπληθυσμού και της μεγάλης αναμονής κατά την επεξεργασία της αίτησης ασύλου τους.¹⁴

Τα κενά ασφαλείας παρέμειναν ένα ανησυχητικό ζήτημα. Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποίησε η οργάνωση Refugee Rights Europe τον Ιούνιο του 2018, σχεδόν τα 2/3 (65,7%) των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι «δεν αισθάνονται ποτέ ασφαλείς» μέσα στη Μόρια, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό μεταξύ των παιδιών που ζουν στο κέντρο έφτανε το 78%. Η οργάνωση διενήργησε έρευνα με περισσότερους από 300 αιτούντες άσυλο που φιλοξενούνται στο *hotspot* της Λέσβου. Σύμφωνα με την έκθεση, «η έλλειψη ασφάλειας και προστασίας προκαλούσε μεγάλη ανησυχία μεταξύ όλων των ερωτηθέντων, και ιδιαίτερα στην Μόρια, όπου [τα 2/3 των ερωτηθέντων] δήλωσαν ότι «δεν αισθάνονται ποτέ ασφαλείς» μέσα στα *camp*s και το 1/5 ότι «δεν αισθάνονται πολύ ασφαλείς». Επίσης, σχεδόν οι μισοί από τους ερωτηθέντες είχαν βιώσει κάποια μορφή αστυνομικής βίας.¹⁵

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) εξέδωσε ανακοίνωση με την οποία επικαλέστηκε τον αυξημένο κίνδυνο σεξουαλικής βίας και της βίας λόγω φύλου στην οποία εκτίθενται γυναίκες και παιδιά λόγω των συνθηκών ανεπαρκούς ασφάλειας και υπερπληθυσμού. Ο υπερπληθυσμός στο ΚΥΤ αύξησε τον κίνδυνο της σεξουαλικής βίας και της βίας με βάση το φύλο, καθώς οι μόνες γυναίκες συχνά δεν φιλοξενούνται ξεχωριστά. Οι αναφορές για σεξουαλική παρενόχληση στη Μόρια ήταν ιδιαίτερα αυξημένες. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία, «τα μπάνια και οι

¹² Σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης ο καταυλισμός στη Μόρια: Αυξάνονται οι απόπειρες αυτοκτονίας και οι αυτοτραυματισμοί ανήλικων προσφύγων: <https://msf.gr/magazine/se-katastasi-ektaktis-anagkis-o-kataylismos-sti-moria-aychanontai-oi-aroipeires-aytoktonias>

¹³ OXFAM, Vulnerable and abandoned: https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/2019-01_greece_media_briefing_final.pdf

¹⁴ Έκθεση της Επιτρόπου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου Dunja Mijatović μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα από 25 έως 29 Ιουνίου 2018 <https://rm.coe.int/-dunja-mijatovic-25-29-2018/16809024f7>

¹⁵ Refugee Rights Europe, An island in despair: http://refugeerights.org.uk/wp-content/uploads/2018/11/RRE_AnIslandInDespair.pdf

τουαλέτες είναι ζώνες απαγορευτικές μετά το σκοτάδι για γυναίκες ή παιδιά, εκτός εάν συνοδεύονται. Ακόμα και το μπάνιο κατά τη διάρκεια της ημέρας μπορεί να είναι επικίνδυνο. (...) Παρόλο που υπάρχουν αστυνομικές περιπολίες, αυτές παραμένουν ανεπαρκείς, ιδιαίτερα τη νύχτα, και δεν καλύπτουν εκτεταμένες περιοχές παρακείμενες στο ΚΥΤ, όπου οι άνθρωποι μένουν σε σκηνές χωρίς καμία παρουσία ασφαλείας.»¹⁶

Κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς, σημειώθηκαν συγκρούσεις μεταξύ των διαμενόντων στο ΚΥΤ από διαφορετικές εθνικές ή εθνοτικές ομάδες. Τα περισσότερα περιστατικά φαίνεται να δημιουργήθηκαν ως άμεσο αποτέλεσμα του υπερπληθυσμού, των συνθηκών διαβίωσης και της πολιτικής περιορισμού. Οι τοπικές κοινότητες διοργάνωσαν επίσης αρκετές συγκεντρώσεις. Οι τοπικές κοινότητες διαμαρτύρονταν για την πολιτική περιορισμού και απαιτούσαν ταχύτερη αποσυμφόρηση του υπερσυνωστισμένου κέντρου. Οι κάτοικοι εξέφρασαν επίσης ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια και τον αντίκτυπο της κατάστασης στον τουρισμό.

Ο υπερπληθυσμός των αιτούντων άσυλο στο νησί έχει επίσης συμβάλει στην άνοδο των επεισοδίων ξενοφοβικής ρητορικής και ρητορικής μίσους. Η αύξηση των κρουσμάτων ρατσιστικής συμπεριφοράς έχει καταγραφεί από το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας στην Ετήσια Έκθεσή του για το 2017 και στην Ετήσια Έκθεση για το 2018. Όπως αναφέρει το Δίκτυο, «Οι επιθέσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των γεγονότων του Απριλίου 2018 στην πλατεία Σαπφούς της Μυτιλήνης παρουσιάζουν επίσης στοιχεία οργάνωσης. Σύμφωνα με θύματα εκείνης της νύχτας, μεταξύ των δραστών υπήρχαν δεκάδες άνδρες και γυναίκες, με καλυμμένα χαρακτηριστικά, οι οποίοι πετούσαν πέτρες, μπουκάλια και φλεγόμενα αντικείμενα. Τη συνάθροιση των προσφύγων και των κατοίκων της Λέσβου εκμεταλλεύτηκαν ακραία στοιχεία, τα οποία παρεισέφρησαν και επιτέθηκαν με βιαιότητα στους πρόσφυγες, μεταξύ των οποίων υπήρχαν και αρκετά παιδιά νεαρής ηλικίας. Επιβεβαιώνεται, επομένως, η ενίσχυση της προσέλκυσης μελών από ακραίες ομάδες με αφορμή τις εντάσεις που δημιουργούνται από τη διαχείριση των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών. Το Δίκτυο έχει τονίσει τη διασύνδεση της ανόδου της ξενοφοβίας και των ρατσιστικών εκδηλώσεων με την κατάσταση υπερσυγκέντρωσης πληθυσμού για μεγάλο διάστημα στα νησιά, ως συνέπεια της εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας.» Η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου εξέδωσε δελτίο τύπου σχετικά με τα ρατσιστικά γεγονότα που έλαβαν χώρα στην πλατεία Σαπφούς, προτρέποντας τις αρχές να λάβουν μέτρα προκειμένου

¹⁶ UNHCR, Refugee women and children face heightened risk of sexual violence amid tensions and overcrowding at reception facilities on Greek islands: <https://www.unhcr.org/news/briefing/2018/2/5a7d67c4b/refugee-women-children-face-heightened-risk-sexual-violence-amid-tensions.html>

να αποφευχθεί η περαιτέρω κοινωνική αποσταθεροποίηση και η άνοδος ακροδεξιών εκφράσεων.¹⁷

Το Δίκτυο έχει επανειλημμένα τονίσει τη διασύνδεση της ανόδου της ξενοφοβίας και των ρατσιστικών εκδηλώσεων με την κατάσταση υπερσυγκέντρωσης πληθυσμού για μεγάλο διάστημα στα νησιά, ως συνέπεια της εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας.¹⁸ Ένα μνημείο αφιερωμένο στους πρόσφυγες που έχασαν τη ζωή τους καταστράφηκε, επίσης, από μια ακροδεξιά ομάδα στη Λέσβο, οι τοπικοί δημοσιογράφοι απειλήθηκαν για την θετική κάλυψη των σχετικών με τους πρόσφυγες θεμάτων, ενώ κάτοικοι του νησιού επιτέθηκαν στους αιτούντες άσυλο που φιλοξενούνταν στο ΚΥΤ.¹⁹

Η Επίτροπος για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης αναφέρθηκε σε αυτό το κρίσιμο ζήτημα στην έκθεσή της για την Ελλάδα, επισημαίνοντας ότι η σημαντική πίεση που ασκήθηκε στα νησιά λόγω της παρουσίας αιτούντων άσυλο οι οποίοι ξεπερνούσαν τρεις η τέσσερις φορές τη χωρητικότητα των εγκαταστάσεων στις οποίες φιλοξενούνται, προκαλεί μια εντεινόμενη αγανάκτηση, που γίνεται κάποιες φορές αντικείμενο εκμετάλλευσης από ακροδεξιές ομάδες που υποκινούν τη βία κατά των μεταναστών.²⁰

Ταυτοποίηση ευάλωτων προσώπων

Ο έλεγχος της ευαλωτότητας διαδραματίζει καίριο ρόλο στη διαδικασία ασύλου. Οι αιτούντες άσυλο που δεν έχουν χαρακτηριστεί ως ευάλωτοι εμπίπτουν στην ταχύρρυθμη διαδικασία. Οι άνθρωποι που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, αντίθετα, τυγχάνουν εξετάσης της αίτησής τους για άσυλο με τη συνήθη διαδικασία, η αίτησή τους για άσυλο εξετάζεται με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και αίρεται ο

¹⁷ Δελτίο Τύπου της ΕΛΕΔΑ σχετικά με τις ρατσιστικές επιθέσεις στη Μυτιλήνη: <https://www.hlhr.gr/%cf%83%cf%87%ce%b5%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ac-%ce%bc%ce%b5-%cf%84%ce%b9%cf%82-%cf%81%ce%b1%cf%84%cf%83%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ad%cf%82-%ce%b5%cf%80%ce%b9%ce%b8%ce%ad%cf%83%ce%b5%ce%b9%cf%82/>

¹⁸ Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, Ετήσια Έκθεση 2017 και 2018 http://rvrn.org/wp-content/uploads/2018/03/Report_2017gr.pdf, http://rvrn.org/wp-content/uploads/2019/04/RVRN_report_2018gr.pdf

¹⁹ RSA, Rise of xenophobic and racist incidents in the past 6 months-a timeline: <https://rsaegan.org/en/rise-of-xenophobic-and-racist-incidents-in-the-past-6-months-a-timeline/>

²⁰ Έκθεση της Επιτρόπου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου Dunja Mijatović μετά την επίσκεψή της στην Ελλάδα από 25 έως 29 Ιουνίου 2018 <https://rm.coe.int/-dunja-mijatovic-25-29-2018/16809024f7>

γεωγραφικός τους περιορισμός. Το πιο σημαντικό είναι ότι η ευαλωτότητα συνδέεται με τους λόγους για τους οποίους ένας άνθρωπος εγκατέλειψε τη χώρα καταγωγής του. Στην περίπτωση ενός επιζώντος βασανιστηρίων, όπως συνέβη στην πλειονότητα των περιπτώσεων που ανέλαβε η Ένωση, αυτό μπορεί να είναι σημαντικό για την αξιοπιστία της αξιώσής του να αναγνωρισθεί επισήμως ως ευάλωτος.

Η αξιολόγηση της ευαλωτότητας μπορεί να διαρκέσει εβδομάδες ή μερικές φορές μήνες. Η διαθεσιμότητα του ιατρικού προσωπικού ήταν ένα άλλο κρίσιμο στοιχείο, καθώς οι συνεντεύξεις αναβάλλονταν εάν δεν είχε πραγματοποιηθεί αξιολόγηση ευαλωτότητας. Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA), «Ο χρόνος που χρειάζεται για να εκτιμηθεί εάν ένα άτομο είναι ή δεν είναι ευάλωτο σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία ποικίλλει σημαντικά ανάλογα με τον αριθμό των νέων αφίξεων, αλλά και με τη διαθεσιμότητα των επαγγελματιών και των διερμηνέων. Ο ανεπαρκής αριθμός γιατρών, ψυχολόγων (αλλά και η έλλειψη χώρου για να διεξάγουν εμπιστευτικές συνεντεύξεις και εξετάσεις) καθώς και οι σημαντικές καθυστερήσεις στην πρόσληψη διερμηνέων περιορίζουν τον αντίκτυπο αυτών των μέτρων, οδηγώντας σε καθυστερήσεις μηνών σε μερικά κέντρα».

Ο προσδιορισμός της ευαλωτότητας πραγματοποιήθηκε είτε από τα ΚΥΤ πριν από την καταχώριση της αίτησης ασύλου είτε κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου. Ο ιατρικός έλεγχος και η ψυχοκοινωνική αξιολόγηση πραγματοποιήθηκαν από τον Εθνικό Οργανισμό Υγείας του Υπουργείου Υγείας.

Το υπόδειγμα ευαλωτότητας περιλαμβάνει τρία επίπεδα: "(Α) Υψηλή ευαλωτότητα", "(Β) Μεσαία ευαλωτότητα" και "(C) Καμία ευαλωτότητα". Στη Λέσβο, η διαδικασία εξέτασης και ο προσδιορισμός της ευπάθειας άλλαξαν αρκετές φορές κατά τη διάρκεια του 2018, δημιουργώντας αβεβαιότητα και σύγχυση.²¹ Επιπρόσθετα, κατά την περίοδο αναφοράς, ο Εθνικός Οργανισμός Υγείας αντιμετώπισε σοβαρή έλλειψη ιατρικού και ψυχοκοινωνικού προσωπικού κατάλληλου για τη διεξαγωγή των αξιολογήσεων ευαλωτότητας. Σοβαρές ελλείψεις προσωπικού καταγράφηκαν τον Αύγουστο, το Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 2018. Ένας στρατιωτικός γιατρός τοποθετήθηκε στην κλινική του ΚΥΤ προκειμένου να έχει πρόσβαση στις συνθήκες υγείας περισσότερων από 10.000 ατόμων που φιλοξενούνταν στο ΚΥΤ. Κάποιες από τις υποθέσεις παραπέμφθηκαν στο τοπικό νοσοκομείο της Μυτιλήνης, το οποίο έδωσε ραντεβού 4 έως 5 μήνες αργότερα. Αυτό οδήγησε στη διεξαγωγή της διαδικασίας ασύλου χωρίς να έχει εκτιμηθεί η ευπάθεια των αιτούντων. Τον Νοέμβριο του 2018, δεν είχαν πραγματοποιηθεί καθόλου αξιολογήσεις ευαλωτότητας για τουλάχιστον ένα μήνα. Η κατάσταση αυτή δημιούργησε εντάσεις και ανασφάλεια στις εγκαταστάσεις του ΚΥΤ. Η απουσία δυνατότητας ιατρικής

²¹ OXFAM, Vulnerable and abandoned: https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/2019-01_greece_media_briefing_final.pdf

εξέτασης έχει παρατείνει το χρόνο αναμονής για τη διεξαγωγή της αξιολόγησης της ευαλωτότητας, ιδίως λόγω της έλλειψης προσωπικού που έχει την ευθύνη όχι μόνο να διεξάγει ελέγχους ευαλωτότητας αλλά και να υπογράφει τα έγγραφα που πιστοποιούν την σχετική ευπάθεια. Επιπλέον, οι συνεντεύξεις των αιτούντων άσυλο με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (European Asylum Support Office - EASO) ανεστάλησαν λόγω της απουσίας της διαδικασίας εξέτασης. Ως αποτέλεσμα, πολλοί εξαιρετικά ευάλωτοι άνθρωποι αναγκάστηκαν να παραμείνουν για μεγαλύτερα διαστήματα, μερικές φορές για πολλούς μήνες, σε ακατάλληλες εγκαταστάσεις. Στα τέλη Μαΐου του 2019, η κατάσταση στο ΚΥΤ της Μόρια βελτιώθηκε ελαφρώς. Η Κλινική του ΕΟΔΥ λειτούργησε με 2 γιατρούς, 2 διαπολιτισμικούς μεσολαβητές, 8 νοσηλευτές, 2 ψυχολόγους και 1 κοινωνικό λειτουργό.²²

Στην πράξη, οι ευάλωτοι αιτούντες άσυλο παρέμειναν στα κέντρα φιλοξενίας ακόμη και μετά την άρση του γεωγραφικού τους περιορισμού λόγω της έλλειψης επαρκών δομών φιλοξενίας στην ηπειρωτική χώρα. Το 2018, οι ελληνικές αρχές μετέφεραν 29.000 ευάλωτα άτομα στην ηπειρωτική χώρα, τα περισσότερα από τα οποία ήταν γυναίκες και παιδιά.²³ Οι μεταφορές ευάλωτων ατόμων στην ηπειρωτική χώρα συνεχίστηκαν το 2019, ωστόσο, καθώς συνεχίζουν να φθάνουν νέοι άνθρωποι στο νησί, οι μεταφορές αυτές δεν μείωσαν το συνολικό αριθμό των αιτούντων άσυλο στο κέντρο φιλοξενίας.

Διαδικασία ασύλου και νομική υποστήριξη

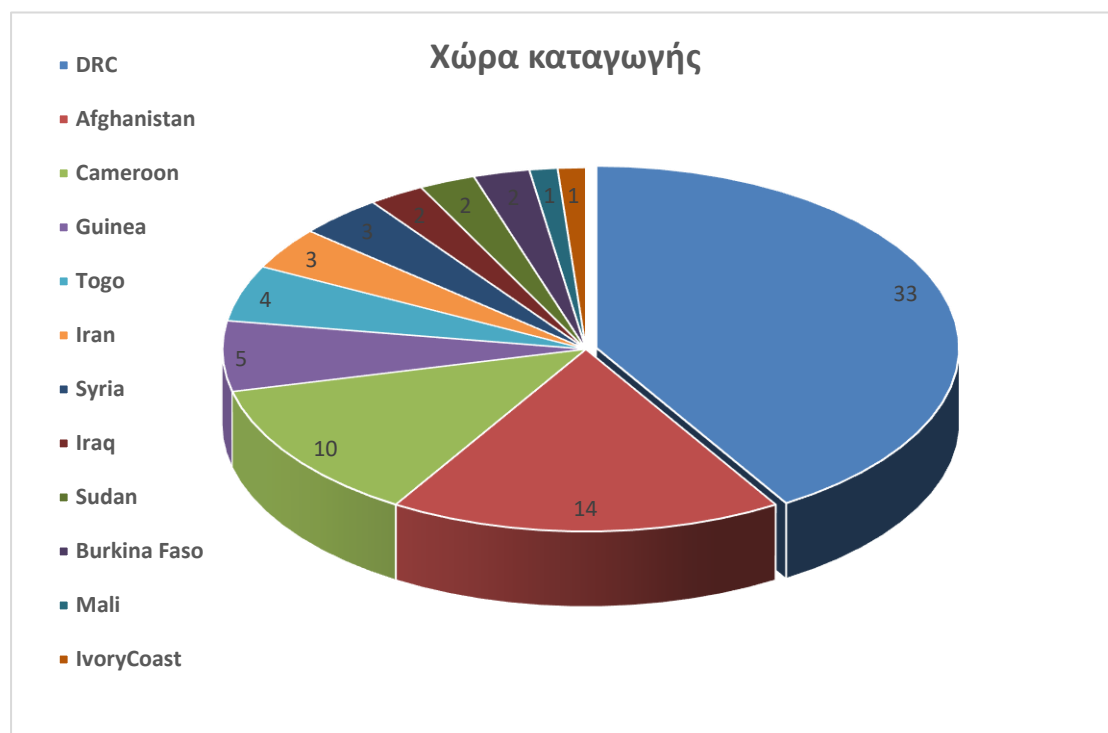
Παρά την εισαγωγή του κρατικού συστήματος νομικής συνδρομής σε δεύτερο βαθμό, ο αριθμός των δικηγόρων και των οργανώσεων που παρέχουν νομική βοήθεια που λειτουργούσαν στο νησί παρέμεινε ανεπαρκής για την αντιμετώπιση των αναγκών των αιτούντων άσυλο. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια του προγράμματος διαπιστώσαμε περίπλοκες και διαρκώς μεταβαλλόμενες πρακτικές και διαδικασίες. Αυτή η κατάσταση κατέστησε την ήδη πολυσύνθετη διαδικασία ασύλου εξαιρετικά περίπλοκη και οδήγησε σε απογοήτευση και ανησυχία μεταξύ των δικαιούχων. Επίσης, δεν εξασφάλισε τον σεβασμό των δικαιωμάτων των αιτούντων. Τον Σεπτέμβριο του 2017, η Υπηρεσία Ασύλου δημιούργησε δικό της μητρώο δικηγόρων

²² RSA, Structural failure: Why Greece's reception system failed to provide sustainable solutions: <https://rsaeean.org/en/why-greece%CE%84s-reception-systems-failed-to-provide-durable-solutions/>

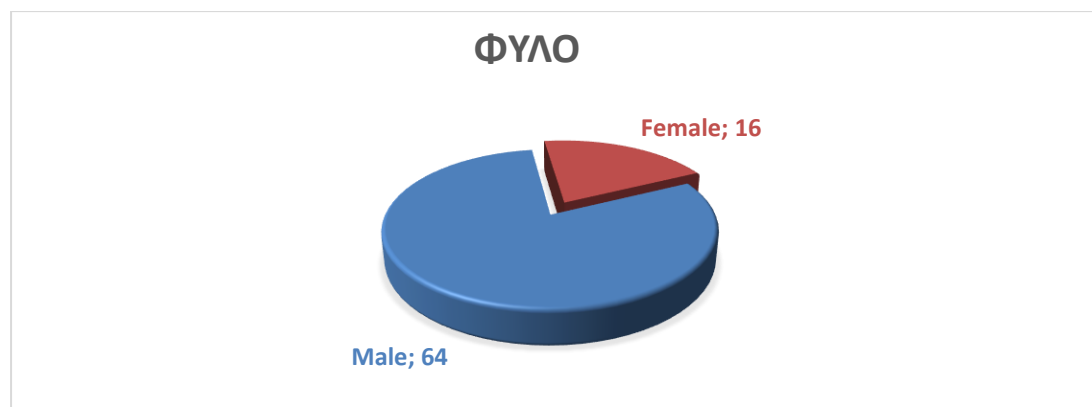
²³ FRA, Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on fundamental rights in the 'hotspots' set up in Greece and Italy: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-opinion-5-2016-hotspots_en.pdfhttps://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-opinion-hotspots-update-03-2019_en.pdf

για την παροχή νομικής συνδρομής σε διαδικασίες προσφυγής. Παρά τις προσπάθειες, η χρηματοδοτούμενη από το κράτος νομική βοήθεια παραμένει ανεπαρκής. Κατά την περίοδο αναφοράς υπήρχε μόνο ένας δικηγόρος χρηματοδοτούμενος από το κράτος στη Λέσβο και για κάποιο διάστημα δεν υπήρχε κανένας. Μία διυπουργική απόφαση που υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 2019 μείωσε τις κριτήρια που απαιτούνταν για να υποβάλουν αίτηση οι δικηγόροι και αύξησε την δικηγορική τους αποζημίωση.

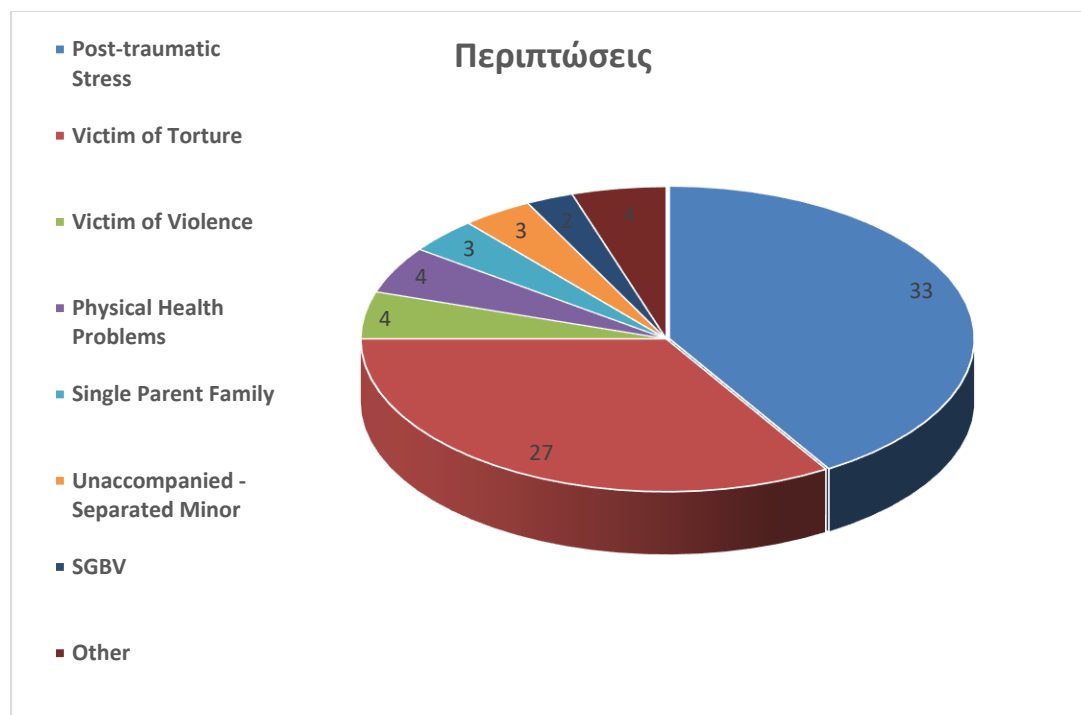
Η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ανέλαβε 80 υποθέσεις και βοήθησε συνολικά 113 άτομα. Η πλειοψηφία προέρχεται από τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, το Αφγανιστάν και το Καμερούν.

Οι περισσότεροι από τους ωφελούμενους ήταν άνδρες, ενώ σχεδόν όλες οι γυναίκες αιτούσες άσυλο ήταν μαζί με τις οικογένειές τους ή με τους συγγενείς τους.

Όλες οι περιπτώσεις που ανέλαβε η Ένωση αφορούσαν την αίτηση ασύλου ατόμων από ευάλωτες ομάδες. Πολλοί είχαν εκτεθεί ευρέως σε τραυματικά γεγονότα, στοιχείο που αύξησε την ευαισθησία τους στις ψυχικές διαταραχές, συμπεριλαμβανομένης της κατάθλιψης, του άγχους και της διαταραχής μετατραυματικού στρες. Έχοντας διαφύγει από συνθήκες βίας, οι αιτούντες διεθνή προστασία ανέφεραν ότι αντιμετώπισαν περαιτέρω βία και τραύματα κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους στην Ελλάδα.

Λόγω της έλλειψης προσωπικού, πολλοί άνθρωποι που έφθασαν στη Λέσβο κατά τη διάρκεια της παρέμβασής μας είχαν προγραμματισμένη πρώτη συνέντευξη ασύλου για τα τέλη του 2019 και το 2020. Επιπλέον, πολλές συνεντεύξεις πρώτου βαθμού που είχαν προγραμματιστεί κατά τη διάρκεια της δράσης μας ακυρώθηκαν και επαναπρογραμματίστηκαν, λόγω της παραπομπής των δικαιούχων σε δομές φιλοξενίας στην ηπειρωτική χώρα. Από τις 28-03-2019 μέχρι την λήξη της δράσης, το Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου στη Λέσβο δεν έδωσε πληροφορίες σε δικηγόρους σχετικά με την πρόοδο των υποθέσεων ασύλου των δικαιούχων. Το προσωπικό της Υπηρεσίας Ασύλου ανέφερε ότι ο αιτών άσυλο έπρεπε να είναι παρών ως ο μόνος τρόπος για να ενημερωθεί για την απόφαση σχετικά με την αίτησή του για διεθνή προστασία. Δεδομένου ότι η πλειοψηφία των ωφελούμενων ήταν ευάλωτοι αιτούντες άσυλο που μεταφέρθηκαν σε δομές στέγασης στην ηπειρωτική χώρα, δεν υπήρχε κανένας τρόπος να ενημερωθούν για την πρόοδο αυτών των υποθέσεων. Οι 45 από τις 80 περιπτώσεις που ανέλαβε η Ένωση αφορούσαν την άρση των γεωγραφικών περιορισμών, προκειμένου να μπορούν να μετακινούνται ελεύθερα

στην ενδοχώρα. Άλλες περιπτώσεις αφορούσαν την επανεξέταση του καθεστώτος ευαλωτότητας των αιτούντων άσυλο και ειδικότερα την τροποποίηση από την "μεσαία" στην "υψηλή" κατηγορία ευαλωτότητας. Κατά τη διάρκεια του έργου, χορηγήθηκε καθεστώς διεθνούς προστασίας σε έξι άτομα. Με το κλείσιμο του έργου, όλες οι υποθέσεις παραπέμφθηκαν σε οργανισμούς που παρέχουν νομική συνδρομή.

Συμπεράσματα – Θέσεις της Ένωσης

Κατά τα τελευταία τρία χρόνια, από την υιοθέτηση της δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας τον Μάρτιο του 2016, η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου δήλωσε επανειλημμένα ότι η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας υπονομεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις αρχές της Ευρώπης. Η ΕΛΕΔΑ υπογράμμισε τον κίνδυνο ότι η εφαρμογή της λεγόμενης συμφωνίας θα συνεπαγόταν όχι μόνο τον κατακερματισμό του δικαιώματος ασύλου αλλά και την υπονόμηση των βασικών αρχών του κράτους δικαίου. Ταυτόχρονα, οι αιτούντες άσυλο αναγκάζονται να ζουν κάτω από απάνθρωπες και λυπηρές συνθήκες στα ελληνικά νησιά. Συνοπτικά, η κατάσταση για τους αιτούντες άσυλο στη Λέσβο παραμένει κρίσιμη. Στο πλαίσιο αυτό, η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου καλεί την Ελληνική Κυβέρνηση, με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και άλλων κρατών μελών της ΕΕ, να:

- Να αναστείλει την εφαρμογή της δήλωσης ΕΕ - Τουρκίας.
- Να αναστείλει την επιβολή γεωγραφικών περιορισμών στην ελεύθερη κυκλοφορία των αιτούντων άσυλο στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου. Μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών πρώτης υποδοχής, οι αιτούντες άσυλο να μεταφέρονται χωρίς καθυστέρηση σε αξιοπρεπείς δομές φιλοξενίας.
- Να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης στα ΚΥΤ, εξασφαλίζοντας ασφαλή και αξιοπρεπή στέγαση για τους αιτούντες άσυλο, έγκαιρη καταχώρηση των νεοεισερχομένων και την επακόλουθη μεταφορά τους σε κατάλληλες δομές στέγασης στην ηπειρωτική χώρα.
- Να διασφαλίσει ότι τα ΚΥΤ και στα πέντε νησιά έχουν τον κατάλληλο αριθμό ειδικών/επαγγελματιών, ώστε οι διαδικασίες να ολοκληρωθούν γρήγορα.
- Να αυξήσει την ικανότητα για μακροχρόνια υποδοχή και στέγαση στην ηπειρωτική χώρα.

- Να τοποθετήσει επειγόντως προσωπικό εμπειρογνομόνων στα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου και στα πέντε νησιά, εξασφαλίζοντας παράλληλα ότι όλοι οι αιτούντες άσυλο έχουν πρόσβαση σε κατάλληλη ενημέρωση και νομική υποστήριξη, τόσο κατά την καταγραφή τους όσο και πριν από τη συνέντευξή τους.